

❧ દીવાને—આદીલ ❧

કલગી ગાયણ સંગ્રહ.

ભાગ-૨ એ.

કોમલ રા. ૦-૮-૮.

કાવેહાની ઝુડા

20024

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૦૧૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દીવાને "ચાદીલ"

વિષય ૬-૪૩

પનાને પુલ
દીવાને “આદીલ”

કલમી ગાયલુ સંગ્રહ ભાગ—૨ બે

આવૃત્તિ બીજી

જેમાં

સેતાયશે પાક ચઝદાનનો, ત્રીસે ફરીશ્તાઓના ત્રીસ
પુલનો, માહાન પયંબર રખીતામાન ઝરથુશ્તનો, જીવ
કાયાના જગડાનો, ચઢતી પડતીનો, માતાના
અનેક ગુનો વિષેનો, બુલબુલનો, જુદદીન
લગનો બાબે નસીહતોનો, શાયરાંન
શાયર ફીરદોસી તુસીનો, જશનનો,
તથા રાજબાઈ ટાવરનો વિગેરે
અતી સુગોષીક ખ્યાલો તથા
સખી દુઓડનો સમાવેશ
કરવામાં આવ્યો છે.

રચના

રસતમ નઓશે પાંન માર માર
મું તાલબુસ

બ

“આદીલ”

ઈ. સ. ૧૯૨૮

કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

કારલટોન કેપસુલ

અતેસાર, સમ્રહણી, તથા કોલેરાનો

કાતીલ હરીફ

દુન્યાની દવાઈ કરીને ધકા હોવ

તા

ઉપલી કેપસુલની મદદ લેજો.

બાઈલીની કીંમત રૂ. ૩-૦-૦.

પોસ્ટ પેકીંગ જુદું.

સોલ એજન્ટ

ધન્ડીયા, બરમા, સીલોન, પરશ્યા.

પેરી કંપની,

માંટરોડ, મુંબઈ.

સેત્રાયસે પાક ચમડાન.

બહુરે બઝલીમાત

સુખ ઇધ મને દુઃખમા મદદ ઘણર તું કરજે,
આસાન માહારી મુશકીસો હરવાર તું કરજે.
કીશની માહારાં તનની પડી ભયંકર વચ્ચળમા,
આ ભવ સમુદ્રથી તેને ઝટ ખાર તું કરજે.
ઇધ મન મનશની મન ગવશની મન કુનશની કુલ,
સુતાં આ માહારાં બખ્તને બેઘર તું કરજે.
મુજ આંખથી પાપોનો દુર અંધકાર તું કરજે.
આસાન માહારી મુશકીસો હરવાર તું કરજે.

૨૬.

મુજ મનના બુલબુલને ઉઢાવી રાહે નેંકા પર,
ગુલશન માહારાં તનનો શુભે ગુલઝાર તું કરજે.
પાઈ આંખે રહેંમત ગેતીમાં ગેતી શીરઝ ખાવર,
દીલની ઉમીદોનું શબ્દર ફળદાર તું કરજે.
ફઝલો કરમ મુજ પર સદા કીરતાર તું કરજે,
આસાન માહારી મુશકીસો હરવાર તું કરજે.

બરજે આ મુજ દામાન કુલ મનની મુશહોથી,
સુખીઓ સદા માહરો સકળ સંસાર તું કરજે,
મુજ હાથમાં દે બઝિતરસની જામ તું લખરેઝ,
નિશામા વહેદતના મને શરસાર તું કરજે.
મુજ મન અશોધનો પુરો બંડાર તું કરજે,
આસાન માહારી મુશકીસો હરવાર તું કરજે.

હરદમ છે તાહરી અંદગી હરદમ છે તાહારી યાદ,
જે અંદગી બળથી મને બળદાર તું કરજે.
જ્યારે હું આવું તાહરી દરગાહમાં અરે ઢાવર,
તો પાર ચીનવદથી યા કીશદમેઘર તું કરજે.
“અપાહીસ” અદાલતનું ચલન કળદાર તું કરજે,
આસાન માહારી મુશકીસો હરવાર તું કરજે.

મિથ્યા અભીમાની.

ઝેહરે ગઝલીયાત.

સુખી ઝરથી પોતાને જોઇ ન થા મગર જવાંની પર
અભીમાની ન કર જાની આ ફાની ઝીંદગાંની પર. ટેક.
કરી બંદગી ખરી રખની તરીજ પાર ફુનીયાંથી.
ન કર એતખાર અરે ગાફેલ ફનાની કીસ્તી ફાંનીપર.
ગરીબોની કદર કરજો દુઃખો હરજો દુઃખીઓના.
નઝર તાહારી સદા ધરજો આ દુઓરે આસમાંની પર.
કરે છે બહુ ગુમાની મન કહે બંદા તું સાંની પર.
અભીમાની ન કર જાની આ ફાની ઝીંદગાંની પર.

૧

ઝરો ગોહર અને ધર દર ઉપર ના કર ગરરી તુ.
મદા લાંતત ખુદાની છે સમજ બંદા ગુમાંની પર.
બદી ના કર કદી કોમથી બદીનો છે ખુરો અંજમ.
કેરવજો આંખ બેહુ તાહારી અશોખની નિશાંની પર.
કમલી રાખજો કંમર તું નેકીની ક્રમાંની પર.
અભીમાની ન કર જાંની આ ફાની ઝીંદગાંની પર.

૨

ફના છે ઝર ફના ઝેવર ફના દવલત ફના દુન્યા.
લગાડી લે ન દીલ તાહાર એ ચારોમા કસાંની પર.
કામો પચેદા તુને જગમા દીવો દરજો ખુલદ જેને.
શીદા કર જન તું તાહરો તે રખની જાંદેશાંની પર.
કઠણ તરવી છે તન કીશતી કે બવસાગર તુફાંની પર.
અભીમાની ન કર જાની આ ફાની ઝીંદગાંની પર.

૩

છે આજે દગ ચદતીનો તો કાલે રંગ પડતીનો.
વખતને માન દઇ બદા ફેરવજો પીઠ સમાંની પર.
સુખન એવા કહે સુખથી સદકથી મોતી જેમ નિકજો
કદી લખ ખો મો નાં તુ રે ! બંદા બદ ઝખાંની પર.
સદા વિશ્વાસ “આદીલ”ને છે રખની અદલદાંની પર.
અભીમાની ન કર જાની આ ફાની ઝીંદગાંની પર.

૪

ત્રીસ ફરીશતાઓના ત્રીસ કુલો.

બેહરે ખરીફ.

સમજો સરવે દીનદારો નર ને નારો
(અયેયાર) કરો કંઈ માહારી વાત પર કાન
ત્રીસે રોઝના ત્રીસ કુલ કહુ સમજો ધરીને ધ્યાન
દાદાર પાક અહુરમઝદનું કુલ ચમેલી
(અયેયાર) કરે છે દરઝીઓને માહાત
કુલ પીલાં ચાંપાનું નિરાળું છે બહમનને હાત
સમજાનું કુલ છે અહીં બેહસ્તનું ન્યાંર
(અયેયાર) જોનો બેશુમાર છે પંચરાત
રોહરેવરનાં હાથોનાં સુફેદ સમજાના કુલની જાત

(બુલ)

છે અસ્પંદારમઝનું તુળશીનું ન્યાંર
છે કુલ અકલબે ખોરદાદનું ધ્યાંર
છે અમરદાદનું ભોંયેચાંપાનું સાંર
(અયેયાર) માંનો કુલ અસ્તેકુસ્તીયાન
ત્રીસે રોઝનાં ત્રીસ કુલ કહુ સમજો ધરીને ધ્યાન

૧

દાદાર દેપાદરનો દરજો બારી છે
(અયેયાર) હાથ જોને દમનાનું કુલ
છે આદર ઇઝદનું કુલ લાલાનું ઘણું અનમુલ
કુપરીનું કુલ છે આંવાંઅર્દવીશુરનું
(અયેયાર) જોને જાણે છે આલમ કુલ
ખુરશેદનું દાડમનું કુલ દાદારે કીધું કબુલ

(બુલ)

છે ગુલાબનું કુલ મોહોર ઇઝદનું જાણો
મોં, ધરાંનું તેસ્તરતીર ઇઝદનું માણો
છે ગોશ ઇઝદનું મેહદી કુલ વખાણો
(અયેયાર) ન રહો અંગળુ તમે ઇન્સાન
ત્રીસે રોઝનાં ત્રીસ કુલ કહુ સમજો ધરીને ધ્યાન

૨

કેવરાનું કુલ દેપમેહરનું સુંદર બારી
(અયેયાર) મહેરનું કુલ “નાફરમાની”
સરોશ ઇઝદને હાથ લાલ ખેરાનું નુરાની
શેવરીનું કુલ છે રસ્નેરાસ્તના હાથે
(અયેયાર) હરેક કુલોમા હાસાની
કુલ ગુલે ગુલમોહોરનું છે ફરવરદીનનું ચાની

[૪]

(જુલ)

કુદનાનું કુલ બેહરામ ઇઝદનુ બેહતર
પીલાં ખેરાનુ રાંમઇઝદનુ બરતર
ગુલખાસ ગોઆદ ઇઝદનુ કુલ ગુલેતર
(અયેયાર) વખાણે જોને સારી જોહાન
ત્રીસે રોઝના ત્રીસ કુલ કહુ સમજો ધરીને ધ્યાન

૩

મેહીનુ કુલ દેપદીનને હાથે સુંદર
(અયેયાર) કુલ ગલગોટાનુ રાખે દીન
અરશૈશવંગનુ કુલ સદા સોહાગનનુ સંગીન
છે કુલ હોંમનુ આસતાદનુ ન્યાર
(અયેયાર) સખઝી આં,સમાનનુ રંગીન
ગુલગુનુ જમીઆદ ઇઝદનુ કુલ છે નુકતેચીન

(જુલ)

ગુલ દાવડીનું કુલ મારેરપંદનુ સુંદર,
છે અનેરાંનનુ હોંમખેરીનુ નાદર
સમજને શાદ સહ થયાં ખઝમની અંદર
(અયેયાર) છે. “આદીલ” નો ખેલી વઝદાન
ત્રીસે રોઝનાં ત્રીસ કુલ કહુ સમજો ધરીને ધ્યાન

૪

પયગમખર ઝરથુસ્તની સીકૃતમા.

બેહરે—ખડીફ.

સૃષ્ટિમા થયા કંઈ એક પયમખર દીનના
(અયેયાર) મગર જો ખુદાનો પ્યારો છે
તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે
ખુન્યાદ જોની શાહ ફરીદુન જમશીદથી
(અયેયાર) નિગેહ્યાં તેનો હતો દાદાર
કયાંની શહનશાહોખી હતા જોના ફરમાખરદાર
રએ શેહેર હતુ વયેઝ ધરાન અંદર ન્યાર
(અયેયાર) નદી દરઝીક હતી જ્યાં પાર
ત્યાં અવતર્યો પાક માઝદીયશની દીનનો સરદાર

(જુલ)

માદરનુ નામ દોગદો મુખારક ન્યાર
છે પઝીસરપખી નામ પીદરનુ પ્યાર
ખુખીઆ જોની શુશુ આજો વિસ્તાર
(અયેયાર) જોનો મઝહબ આ ન્યારો છે
તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે

૧

ટેક

માહા કરખ કરવરદીન જનમનો જેના
 (અથેયાર) રોઝ અમસારપંદ ખોરદદ
 હરયો જન્મતાંવાર કરી તે હકતાલાની યાદ
 આંચો જ્યારે તે મીનોધથી ગેતીમા
 (અથેયાર) થયા દેવો ને દરજ નાશાદ
 કુટી ગનામીનોના મનની લાખો ખુરી મુરાદ
 (જુલ)

વાધોને વરની વચમા નાખી લીધો
 આતશની બલતી ચેહેમા જલતો કીધો
 પણ ત્યાંખી તે યઝદાંએ બચાવી લીધો
 (અથેયાર) જેને રખ બચાવનારો છે
 તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે
 ર
 સંભાળ લીધી વાધોને વરએ જેના
 (અથેયાર) મદદ જે થયો તે કીરદયેગાર
 બાલ ન વાંકો થયો તેનો કહું સમજો નરને નાર
 વળી આગને બદલે બાગ થયો ખુશનુમા
 (અથેયાર) ફરીસ્તા આવ્યા ત્યાં તે વાર
 અદી બેહેસ્ત, બેહરામ, સરોશ, અને આદર, કહું એ ચાર
 (જુલ)

હર બલાથી યઝદાંએ લીધો બનચાવી
 તદખીર ગનામીનોની જરા નહી ફાવી
 રજ બારખી બલવલ તેને કદી નહી આવી
 (અથેયાર) જેને યઝદાંનો સહારો છે
 તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે
 ૩
 ગેતી ને મીનોધ જેની આંખમા રમતી
 (અથેયાર) જણ્યોતો અગમ નિગમનો બેદ
 ચેહેરો નુરાંની બર્મો જણ્યો ખુરેહમંદ ખુરશેદ
 યઝદાંની દીનનો કીધો ફેલાવો જગમા
 (અથેયાર) ન છોડયો દરઝીઓનો ખેદ
 જોઈ જેને નાપાક અહરીમન લાંચો આંખમા કેદ

(જીલ)

કંઈ એક મુસીબત તેના પર વર્સાવી
 દુન્યાનું રાજ દેવા લાલચ ખતલાવી
 જે લાલચથી ઠોકરથી જેણે ઉડાવી
 (અયેયાર) એવો જે અશોષ વારો છે
 તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે

૪

શું જવાબ દીધો ગનામીનોને માકુલ
 (અયેયાર) સુનો સ્રોતાવો તમે તમામ
 ગાથાવાણીમા લખ્યા છે જે તમને કહું કલામ
 મુજ શરીરના હાડકાંઓ છુટાં થાયે
 (અયેયાર) અને આ ચવાધ જન્યે ચામ
 તોખી નહીં ચઝદાંથી ફરે થા ગનામીનો ગુમનામ

(જીલ)

ધનં ધનં એવો છે માહારો મહાન પયંબર
 ચઝદાંનની દીનનો અશોષ ભર્યો રહેબર
 કુરખાન જેના કદમો પર છે મારે સર
 (અયેયાર) જેનો મુજને સુધીઆરો છે
 તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે

(૫)

એક આદરખુરઝીન નામનો આતશ તુરી
 (અયેયાર) કે લાગ્યા હતા નખી લાસાન
 રોશન રહેતો હતો સદા જે કરાંમાત દરમ્યાન
 એકવીસ નુસખો પાક દીનના બેહંતર
 (અયેયાર) લાગ્યા વશુરે વશુરાન
 સીફત જેની શુ ગાઉ માહારા મુખમા છે એક ઝખાન

(જીલ)

હવે જગો જગો બસ્તેકુસ્તીઆનો
 ઝરથુસ્તના કહેલાં અહુરાના ફરમાનો
 દીલથી ને જીગરથી જાનથી સર્વે માંનો
 (અયેયાર) જે મારગ “આદીલ” સારો છે
 તે નખીઓનો નખી માહાન ઝરથુસ્ત હમારો છે

ચહતી પડતિના ચિતાર બેહરે-ખડીક જરડી.

શું ચહડતી વેલ ચહડે છે-પડતી પર નિચે પડે છે
[અથેયાર] જ્ઞાની નર હોય તો કરજે ક્યાસ
થશે આજે તારી ચહડતી-કાલે જ્ઞેશે પુરી પડતી-રાખ મનથી તેનો બાસ-ટેક.
ચહડતી પર સહ કોઇ ચાહાશે-તું પરથી મરીમરી જાશે
[અથેયાર] સગાં રનેહીઓ કરશે પ્યાર
હોડી હોડી આવી પાસે-તારા સર્વે યુનો ગાસે-એવો ચહડતીનો છે બાહાર
માઆપ સગાં બેન બાઇ-સહ મીત્રાની મીત્રાઇ
[અથેયાર] ચહડતીમા ચાહાશે ધરની નાર
જશે તું પર વારીવારી-કરી તારી તાબેદારી-થઇ રહેશે તાબેદાર
આલ

ચહડતીના લક્ષન ચહડતાં જોઈ જોઈ તારાં
આવશે સહ તારાં કારજ કરવા સારાં
સહ માન પાન પણ દેશે ન્યારાં ન્યારાં
જોઇ જોઇ ચહડતો સીતારો-સહ ગણશે પ્રાણથી પ્યારો
[અથેયાર] થવા ચાહશે સહ દારી દાસ
થશે આજે તારી ચહડતી-કાલે જ્ઞેશે પુરી પડતી-રાખ મનથી તેનો બાસ
જ્યારે આવશે પડતો દાહાડો-ત્યારે અહે પણ નડશે આડો
[અથેયાર] થશે વેરીઓ માને આપ
નારી કેહશે મુવા મર-તો હું ખીણું કરું ધર-એમ કહી કહી દેશે આપ
માંજણે તારો પ્યારો-તે પણ તુને કરશે અકારો
[અથેયાર] ગળાંપર તારા મુંકશે કાપ
બેન બનેવી ભોંજાઇ-જુલે સગાંઓ સગાઇ-દેશે પેટના દીકરા થાપ
આલ

પડતી પર જાંની મિત્રો થશે તારા દુશમન
અંન ઘટતા બોલી બોલ પજવશે તન મન
છે એવાં જુરાં પડતીના સમજે લક્ષન
જશે જણમા અતી હીણાસે-ખાઇ ખાઇ ઠોકર ઠોકરાસે
[અથેયાર] ના કરશે કોઇ તારો વિશ્વાસ
થશે આજે તારી ચહડતી-કાલે જ્ઞેશે પુરી પડતી-રાખ મનથી તેનો બાસ
૨

ચહડતીમા ગુની ગુનવાનો-પંડીતોને વિદવાનો
 [અથેયાર] અનેક ગુન તારા ગણવાના
 ગણી તારે ભારે તોલ-કહેશે મીઠા મીઠા બોલ-બલા પાડો બણવાના
 સહિ માન પાન દહ દહને-જીંકશે વાંકા થઇ થઇને
 [અથેયાર] ખુખીની ખાણે ખણવાના
 આપી ખોટું આદરમાન-ગણી પ્રાણના સમાન-હૃદયે હીત ચણવાના
ચાલ

ચહડતીમા તારી પદવી બહુ પંકાશે
 ગુનવતોમા ગુન તારા સદા વખણાશે
 કાઠી કાલે વાંકો બાલ ન તારો થાશે
 ધનંધન ચહડતીની ભારી-જગ જગે સદા બલીહારી
 [અથેયાર] ચહડતીમાં ચાહાશે સહિ જણુ ખાસ
 થશે આજે તારી ચહડતી-કાલે જોશે પુરી પડતી-રાખ મનથી તેનો બાસ

૩

જોઇ જોઇને પડતી સ્થિતી-કામ કરશે ન તારી પ્રીતી
 [અથેયાર] વિના વાંકે તું સપડાશે
 આવી ખોટાં ખોટાં આળ-પડશે દુઃખોળી વિકાળ-સુખનુ મુખ કરમાશે
 પડતીના પાણી ભારે-તારાં સરપર પડશે જ્યારે
 [અથેયાર] સુળી ચટ કરતો લટકાશે
 એવું પડતીનુ આ દુઃખ-જોઇ ઉભેલું સનમુખ-દેહ થરથર કંપાશે

ચાલ

પડતીમા નેકો દુઃખીયા થઇ થઈ કરશે
 ધર્મી ને સકર્મીઓ પાપીમા ઠરશે
 જિંઓની મશકેરી નિંચ નશે બહુ કરશે
 લેઓમાની શીખ આદીલની-કહી વાત તમને દીલની
 [અથેયાર] ન રહેશે ચહડતી બારોમાસ
 થશે આજે તારી ચહડતી-કાલે જોશે પુરી પડતી-રાખ મનથી તેનો બાસ

૪

જીવ કાયાનો ઝગડો બેહુરે-ખડીકે જરડી.

શું જીવ કાયાનો જગડો-આતુરો તમે ચિત લગડો
(અયેયાર) થયો એક દી બેહુમા કંકાસ
જીવ કહે કાચી કાયા-મેળી દે તું મારી માયા-મને તારો નથી વિશ્વાસ-ટેક.
તું ખોટી માયાની ચેલી-થઇ ફરે બાવરી ઘેટી
(અયેયાર) હું તારો કદી ન ખાવાનો
કરી કોઇ દહાડો દગો-મારાં મનની ધારી જગો-હું નિકળી જવાનો
તુને રક્તી જગમા મેલી-હું ઉડી જવશ અલખેલી
(અયેયાર) નથી ગમ તારો ખાવાનો
નહીં થાઉં તારો સગો-તારી તોડી રંગરંગો-તુને હું રખડાવાનો

ચાલ

કહી વેલા ને ક્યારે જવશ તે હું નહીં બોલું
મુજ મન મંદરનો કદી ન પરદો ખોલું
વિશ્વાસઘાત હું કરી તુંને રંગડોલું
હઈ દગો જવશ હું પ્યારી-ના કરતી આશા મારી
(અયેયાર) થશે સઉ તારી આશા નિરાસ
જીવ કહે કાચી કાયા-મેળી દે તું મારી માયા-મને તારો નથી વિશ્વાસ

૧
તારે કાયા સુંદર બોલી-અંતરનો પરદો ખોલી
(અયેયાર) સુનો જીવ મુજ વિનતી થોડી
મોહ જલમા હું ફસી-મને બાંધી કેવી કસી-હવે જાઓ ન તરછોડી
વાગી પ્રેમ પ્રિતની ગોળી-મારે હૃદયે પજરી હોળી
(અયેયાર) કહું તમને હું કર જોડી
મારી ઉમીદોની રસી-વિશ્વાસઘાતે ધસી-નહીં દીઓ તમે તોડી

ચાલ

હું કર જોડી આધીની કરી સમજવું
જે જેખી તમે કહો તે ખાતસ્મા લાવું
તમ થકી હું મારાં મનના મનોરથ પાવું
હર તરેહ નિભાવી ચારી-નિત કરશ હું તાબેદારી
(અયેયાર) દાસી થઇ રહેવશ બારો માસ
જીવ કહે કાચી કાયા-મેળી દે તુ મારી માયા-મને તારો નથી વિશ્વાસ

જીવ કહે કાયા પ્યારીલે-તું સાંભળ મન ધારીને
 (અથેયાર) ન રહે તું માયાને જામી
 જળ અગ્નીને બેલી-માટી પવનની મનેલી-તું કાયા છે નકામી
 શું કરે તારી પારીને-ફાંતી દુન્યાદારીને
 (અથેયાર) અમર જીવ સદા હું છું નામી
 તુને પ્યારી મોડી વેહેલી-મેળી જવશ હું અકેલી-રહે માયાતુ ફળ પામી

ચાલ

જળમાં જળ માટી વાયુમાં વાયુ સમાસે
 અગ્નીમાં અગ્ની મળી જળી રજ થાસે
 તુજ ચારે તત્વ એ ન્યારાં ન્યારાં થઈ જાસે
 કર માયા મનથી ન્યારી-દે સાસની આજ વિસારી
 (અથેયાર) અંતમા વળશે સત્યાનાસ
 જીવ કહે કાચી કાયા-મેળી દે તું મારી માયા-મને તારે નથી વિશ્વાસ

૩

કહે કાયા હું છું દુઃખ્યારી-દીઓ દુઃખ ન દારી દારી
 (અથેયાર) ન જાવે માયા મેલીને
 એમ કહી રોવા લાગી-માયાની કટારી વાગી-કાયા અલમેલીને.
 કાંઈ કંકણુ જીવે મન ભારી-ઝડ લાલ ઉપાડી મારી
 (અથેયાર) કાચી કાયાની હવેલીને
 ભાંગી બુકે કરી ત્યાગી-ચાલ્યો ખોદ્યાંમાંથી ભાગી-દીધો દગો જામેલીને

ચાલ

અંતે જીવ નર જાતીએ દગો બહુ દીધો
 વિશ્વાસઘાત કાયા નારીથી કીધો
 જઈ અસલ જગે આરામ સદાનો લીધો
 જીવ કાયાની જગ વિસ્તારી-આદીલે રચી લલકારી
 (અથેયાર) છે મક્કર મીઠું નની આ બેહુ રાસ
 જીવ કહે કાચી કાયા-મેળી દે તું મારી માયા-મને તારે નથી વિશ્વાસ

માતાના સદ્ગુણો.

બેહેરે—સગી.

સંકટ લાખો સહી જન્મ અને મૃત્યુ દીધો જગ દુર્ભાગી
ઓ મુજ માતા—બુલું ગુણ તાહરા તો ધુળ જીવંતગાંનીમા—ટેક.
નવ મહીના વેર ઉદ્રમાં રાખી પછી જન્મ આપે માતા
જે, જે, વીધણો—વીટે પુત્ર પર તે સહ કાપે માતા
આનંદથી લઈ બાળકને હરશે હૃદયે ચાપે માતા
સહ સુખ ત્યાગી—સદા પુત્રની જાપ જાપે માતા.

શેર

અતી પ્રેમથી માતા જીવો—બાળકને લઈ દુધ પાય છે
જીલામા જીલી રાત દાન—પછી હાલડાંઓ ગાય છે
મળ મુત્ર ઘોઘ ઘોઘ પુત્રના—માતા હીએ હરપાય છે
પીસુ પ્રાણ ક્રશ્તાંએ વધુ—કેવી માતા બાળને ચ્હાય છે.
બાળ અવસ્થામાંથી લાલ્યાં મહને માત તમે બર જવાંનીમા
ઓ મુજ માતા—બુલું ગુણ તાહરા તો ધુળ જીવંતગાંનીમા
દઈ દઈ ઉંચ કેળવણી મહને હુશીવાર કીધો પ્યારી માતા
બર જવાંનીમા—દેખાડી સહ દુનીઆંદારી માતા
મહને ઉધારી સુખમા પ્રેમે, થઈ તું દુખીયારી માતા
તરેહ તરેહના—કષ્ટ વેડીઆં તુંએ માહરી માતા

શેર

પ્રાણ સમ મુજને ગણી—કીધો મોટો લાડ અને પ્યારમા
દુઃખ વેડી સુખ મુજને દીધું—માતા તુંએ સનસારમા
મુજ કાષ્ટિ માતા પડી—વી, ખુટી સહ પરીચારમા
સંભાળ માહરી બહુ લીએ—માતા તું સંભર સહજારમા
લાખો કષ્ટ મેં દીધાં હતાં માતા તમને નાદાંનીમા
ઓ મુજ માતા—બુલું ગુણ તાહરા તો ધુળ જીવંતગાંનીમા
આવે કદી મંદવાડ તો એવડ લાવે જઈ વાહણી માતા
અન પાણી સહ—તજ કરે માહરી રખવાળી માતા
લાખો કષ્ટમા લીએ પ્રેમથી મહને તું સંભાળી માતા
સુખનો સમુદર—તું છે પ્યારી માહ ગુણવાળી માતા

શેર

પ્રેમથી મુજને સદા-આહનારી માહરી માત છે
અતી સંકટોમાં સાહેતા-દેનારી પ્યારી માત છે
મુજ કારણે કેવી અરે-ધર્મ દુઃખીઆરી માત છે
લાખો કરોડો ગુણુ જેહેના-એવી ગુણુગારી માત છે
વાહારે ધાધ સરવદા તું માહારી લાખો દર્દ દુઃખ કાંઠાંનીમા
ઓ મુજ માતા-જુલું ગુણુ તાહારા તો ધુળ જીદમાંનીમા

૩

દુઃખ હરનન વળી સુખ કરનન છે સદા ઓ સુખદાતા માતા
લાખો તમારા-ગુણો મનથી નહીં વીસરાતા માતા
જન્મ ધરી માતાના ઉદ્ધતી સદા કર માતા માતા
નસરવાન કહે—કષ્ટમા દીએ મને સાહાતા માતા

શેર

બાધબંધ અને બાપ સઉ પરિવાર ખોટા હાલનો
સાચો જો પુછો પ્રેમ તો-માતાનો બાલે બાલનો
તું ગાઈ લે પુરવીન સદા-આ જીદ નીરાલી ચાલનો
ડંકો છે ગામે ગામમાં—“આદીલ” તાહારા ખ્યાલનો
બાગ્યજાણી માતાએ જન્મ મહને દીધો રીને યજ્ઞમાંનીમા
ઓ મુજ માતા-જુલું ગુણુ તાહારા તો ધુળ જીદમાંનીમા

૪

બુલ બુલની કમનસીબી.

બેહરે લંગડી.

સમજ બાગના માલી ટાલી જંગલી મધનમા રેહવા દે
ધું ગરીબ બુલબુલ-મહને સમયાદ ચમનમા રેહવા દે—ટેક
આવી વસંતી રતુ ખીલી ચો તરફ ગુલોની હરીયાલી
ઝાડો ઝાડ પર-ગુમી રહી ફુલથી ભરી ડાલી ડાલી
માર શોર ધનધોર કરે કીલકારી કરે કોયલ કાલી
મધુર મધુર ધુન-ગાય રસ ભરી હરેક પંખી આલી

શેર

મોહિત મેના થઈ ગઈ-જોઈ મોખરા અને માલતી
કામર કરે છે કીલોલ બહુ-ચક્લી ચમેલી ન્યાલતી
ચંપા ઉપર પોપટ ધુમે-કેવડને તુલીઓ બાલતી
બમરા ગુલાબો પર બમે-ચો તરફી નેહેરો ચાલતી
એવી ખુશાલીમા તું બાગમાં દીલને અમનમા રહેવા દે
ધું ગરીબ બુલબુલ-મહને સમયાદ ચમનમા રેહવા દે

જામ જુધ એક તરફ ખીલી એક તરફથી સખજ હરીઆલા
ગુલે સનોઅર-ગુલ છડી ખીલી રહયા ગુલમોર આલા
ઝડો ઝડની ડાલી ડાલીએ પાન પાન પર ગુલલાલા
ખીલી રહયા છે-સુરંગી દીલને ખુશ કરવા વાલા

શર

સુરજ મુંખી ફુલ જોઇને-સકારો શુરવીર થઇ વયા
સેવડી ખીલી પુર બાહારમા-સારસ ને પારસ જોઇ રહ્યા
તીતર ક્યુતરને હોંમા-સતકે કનેર ઉપર થયા
હંસા ને બગલા બાજ સઉ-મોહીત મનથી થઇ ગયા
દયા કરી મુજ ઉપર બાગ્યાં તું ગુલશનમા રેહવા દે
છુ ગરીબ બુલબુલ-મને સધયાદ ચમનમા રેહવા દે

૨

ખીલી રહયો છે બાગ બાગ્યાં જરા તો જો તું આંખોથી
મન રનજન છે-હરેક પંખીઓનું ફલ ફુલ લાખોથી
તરેહ તરેહનાં ઝડો બાગમા જુમી રહ્યાં હર શાખોથી
પાન પાનને-હીલાવી રહ્યાં છે પંખી પાંખોથી

શર

કેતકી ગુલદાવડી-વળી ફુલ ખીલ્યાં કપાસના
છે પારખતી અતી બાહારમા-જેનો હીરામલ આસના
ઝડો ઝડ ઉપર કરે-પંખીઓ પક્ષીઓ વાસના
ચારો તરફ ઉડતાં દીરી-રંગેલાં રંગ વીલાસના
ઝોડી મને ફનદાથી બાગ્યાં પુર જોયનમા રેહવા દે
છુ ગરીબ બુલબુલ-મને સધયાદ ચમનમા રેહવા દે

૩

સીતમ ન કર સધયાદ માહરાં દીલનો અર્માન નીકળવા દે
જંગલ બરેલી-જાલથી જરા તો મુજને ટળવા દે
સતકે પ્રાણુ માહરો છે ગુલો પર પ્રેમ પ્રીતમા પળવા દે
પ્રાણુથી પ્યારાં-માહરાં બાળકોથી મુજને મળવા દે

શર

બુખ્યાં છે ત્રણ ત્રણ પોહોરના-બચ્ચાંઓ મારા આય રે
જોઇ જોઇ રડતાં બાળકો-મમ પ્રાણુ ઉડયો જાય રે
હાલ વાહળાં બાળનો-નજરોથી નહીં જોવાય રે
ના માર નિર્દય થઇ મને-સધયાદ તું હાય હાય રે
એક વાર બાળકોને મળવા દમ મુજ તનમા રેહવા દે
છુ ગરીબ બુલબુલ-મને સધયાદ ચમનમા રેહવા દે

૪

પુણને ખાતર છોડ મહને સધવાદ હાત તુને જોડું
તાહરી જાલમા-ફરીને જોયું નથી મેં દુખ થોડું
સમજી વાત યુલયુલની કહે સધવાદ તુને હું નહીં છોડું
પકડી હાતમા-એક ઝટકે તોહરી ગરબ તોડું

શેર

એમ કહી ઉઠીયો અરે-સધવાદ કરમા લઈ છરી
પુનખાર આંખો જોધને-યુલયુલની રંગરંગ ચરધરી
કીલકાર બાળકોનો સુંની-ધુજે આબ સાથે ધરતરી
સર જુદું ધડથી કીધું-મારી હાથ યુલયુલ ગઈ મરી
સદારંગી મઝમુન અથે “આદીલ” તાહારા સુખનમા રેહવા દે
હુ ગરીબ યુલયુલ-મહને સધવાદ ચમનમા રેહવા દે

૫

સુખોધ

ખેલેરે લંગડી.

સુનો પડી તું માના સ્થાનમા નવ મહીના વેર જુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો—ટક
જેણે કીધું નવ માસ સુધી તાહરે પોશન ગર્ભવાસમા
ફરતી ચાકી-ફરેશતાઓની મુઠી તાહરી પાસમા
ઉઘો લટકતાં પડ્યો હતો ત્યાં ખારે સંકોટના ત્રાસમા
અંધકારમા-તું રીજતો હતો અતી મન નીરાસમા

શેર

લીધો ઉગારી બહુ તહને-તે માલેકે અંધકારથી
છુટ્ટો કીધો નવ માસમા-દોઝખના ઉંડા ગારથી
કેવો તહને બનચારીયો-અંતરના દુઃખ બચકારથી
લઈ લઈ જતન તને પાળીયો-કરતાએ હર પરકારથી
અંધકારનો તું પર પડેલો પરદો સેજમાં ખુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો

૧

જન્મ લીધો જગતમા તેવારે તને કશું નતી જ્ઞાન હતું
ક્યાથી તું આવ્યો-અને ક્યાં જશે તેનું નહીં જ્ઞાન હતું
કોણ માત કોણ તાત સમજવા મન તાહરે અજાણ હતું
આ સ્વસ્તીઓ-કોણ કરતા તેહતું નહીં ધ્યાન હતું

શેર

એ રીતે તું દેહ ધરી-અવતર્યો જગ સંસારમાં
નાં લક્ષ હતું કોઈ વાતનું-તાહારા પશુ અવતારમાં
પછી બાળપણ આવી બહુ-એમ કરતાં થોડી વારમાં
નાચી કુદી મોટો થયો-તું તાહરું કુલ પરિવારમાં

ગયું બાળપણ આવી જવાંની અભીમાનમાં ફુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો

૨

થયો પછી મગર જવાંનીના જોરે મન મુર્ખ ગમાર
માહાર માહાર-કરી માયામા ફસીયો અપરમપાર
ભુલ્યો ગુન મનથી ધ્વિરના ફરીયો મદમા સાંજ સહવાર
ગર્વ ગુમાની-કરી થયો અભેમાની તું નીરધાર

શીર

મસ્તીમા મસ્તાંનો બની-રહ્યો જવાંનીના તું જોરથી
ફર્યો લુટારાઓ ડાકુઓ-રાહમારો અને ચોરથી
કંઈકાને લટકાવી દીધા-તે ફન શીતુરની ડોરથી
થઈ થઈને લડ્યો કાગ તું-કંઈ હસથી અને મોરથી
ધર્યો ધણીનો ધાક ન હઈએ વિપ અમરતમાં ધુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો

૩

એમ કરતું કરતાં અંતે બર જવાની તાહારી ઢળી ગઈ
આવ્યો યુદ્ધાપો-નો કાયા તાહારી ધુળમાં મળી ગઈ
લાગ્યાં દુઃખ પર દુઃખ બહુ પડવા સુખની થીઓ ટળી ગઈ
કમ્મર તાહારી-ઝૂલી વચ્ચેથી વાંકી વળી ગઈ

શીર

આંખોનું ધૂધીયું તેજ સહિ-વળી દાંતો મુખમા ના રહ્યા
તન પર ફરેયળીઓ વળી-ધોળા મોવાળાઓ થયા
સુખ દુઃખની સાચી સ્ત્રી ગઈ-વહુ દીકરી દીકરાઓ રહી ગયા
જો લાગા મારવા ડોકરે-એવા ડાંમ દુઃખ પર તે સહ્યા
ગાન તાન જવાંનીનું ગયું વળી રાગ તારો યુલયુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો

૩

એવી તરેહ થડપણનું દુઃખ જોઈ જોઈને લાગો બળવાને
ઝંઘરીમા પૂર-લાગો જવાંનીનો બહો વળવાને
અંતે આવ્યો અંતકાલ કાલ આવી હોમો તને મળવાને
જોર જુલમથી-તે લાગો તાહરા પ્રાણને છગવાને

શીર

રે! અંતે જીવ તાહરો લઈ ગયો-જમરો કરી જુલમાતજી
લાતાર થઈ તું ચાલીયો-ધરી છાતીપર બેઠાતજી
જ્યાંનું ત્યાં સહિ રહી ગયું-ના લીધું કંઈ સંગાતજી
જો લઈ ગયો તો લઈ ગયો-તેકા બદી બે સાતજી
“અહીં” કહેતું આવી જમતમા ચાલી ચાલ સુલયુલી ગયો
જન્મ ધરીને-પછી કરતાનો કોલ કેમ જુલી ગયો

૪

કમનસીબ કાંઠી બનાવ બેહરે-લગડી જરૂરી.

સર્વ બસ્તે કુસ્તીયાંતો-દીને માઝદીયશનાંતો
 આળક ઝંઝૂને જવાંતો-સુનો કાન કરી
 કાંમની કીર્તિ-બચાવા બહાર પડો મન ઉમંગ ધરી—ટક
 સાલ ઓગણીશસો અદાર-માસ ઓપ્રીલની સહવાર
 દીવસ હતો શુક્રવાર-તારીખ ઓગણીસમીને દન
 કાંમને માથે-એકાએક આન્યું બસાતુ ચઢી વિધન
 જુઓ ખાનદાની પુતરી-કેવી સાલેસ, સાડી, સુતરી
 શાહી સીરી પરથી ઉતરી-ભુલી બાન તદન
 કાંઠી રીવાજે-મારી ઠાંકરે કાંધાં જુદદીન લગન

શેર.

કેવો ખ્યાલ મનમાહે કાંધો-જેણીએ પર આધીનનો
 ઉચ કાંમ થઇ પરણી ગઇ-સઘ્લાય એક જુદદીનનો
 લખ્યો વધાતાએ લેખ હતો-એવેજ બાયગ હીનનો
 જેથીજ ગઈ સાંચો તજ-આય માઝદીયશની દીનનો

સમજો સરવે નર ને નારો-યકાનદારો દીનદારો
 લેખ છડીનો એ ધારો-ચારો સુને જરી
 કાંમની કીર્તિ-બચાવા બહાર પડો મન ઉમંગ ધરી

૧

છોડયાં માતા પિતા મુખી-નામી પછસે ટકે સુખી
 થયાં દીલ જેઓના દુઃખી-ભુલ્યાં બાન અતી
 ધર્મ ગતીને-વિસારી બેઠી નારી મન મધન થતી
 બની જાતે ઉચ કુલ-કેવી કાંધી બારે ભુલ
 સાંચો તજ માયા કુલ-ગઇ ફરી મતી
 ગતી થશે શું-કાંધો નહીં ખ્યાલ તેનો કાંઇ એક રતી

શેર.

માયાપની સામે થઇ-શેવટ સુધી પુર હામથી
 , છોડી ધર્મ બાપીના બુલંદ-અંજલુ રહી પરીણામથી
 ચાલે સખાવતો લાખોની-ખાનદાની જેના નામથી
 બજે દાઝ હઠએ કાંમના-તેની બેટીના આ કામથી

બનાવ બન્યો કેવો આય-જોતાં જોવાયો ન જાય
 કાંમ લાગણી દુઃખાય-વાગે ગમની છરી
 કાંમની કીર્તિ-બચાવા બહાર પડો મન ઉમંગ ધરી

૨

પાક ઝરથોસ્તી દીન-જેનો પાયો છે સંગીન
 ખારીક બાળથી ચક્રીન-ખણો ધર્મ ખરો
 હમદીનો થઇ-સદા હૃદયમાં દબા ધર્મની ધરો
 ચાર દાહાડાની ઝીંદગાંની-આખર છે આ દુન્યાં ફાંની
 શેવટ મુસાફરી છે ત્યાંની-જેનો ખ્યાલ કરો
 ધર્મનો ડાકો-ગળવા હાંમ ધરો સઉ નાર નરો

શૈર

પણુવા નરો લાગ્યા પ્રથમ-અતી હર્ષે જુદદીન નારથી
 જે માટે ઝંઘડાઓ થયા-સરકારથી દરખાસ્તથી
 વાળેલા કામ વળ્યા નહીં-અને ચાલ્યા બે દરકારથી
 જે જોઇ હવે ચાલી નારીઓ-કંઈ જુદદીનો બરથારથી
 જુદદીનોથી જેથી ગઇ-ક્યાં તેઓ સુખી થઇ
 દુઃખના ડુંગર માથે લઇ-ગઇ જીવતી મરી
 કામની કીર્તિ-અચાવા બહાર પડો મન ઉમંગ ધરી

૩

ચેતો ચેતો માને બાપો-બોધ બેટીઓને આપો
 છાપ નીતી કરો છાપો-બીરો હૃદયે હામ
 ધમનું શીક્ષણ-પ્રથમ બેટા બેટીને દીઓ તમામ
 ચેટક નેવેલના છોડાવો-શાહનામાઓ વંચાવો
 ક્યાંની કીર્તિઓ સમજાવો-ના રહો બેકામ
 કાલુ ધરાવો-ના રાખો છુટાપણની દીલી લગામ.

શૈર

માખાપ બેટીઓ તણા-છતી આખે અંધાં થાય છે
 છુટાપણ દહ દહ જુઓ-પાછળ કેવાં પસતાય છે
 બેટીઓ બેટાઓ વળી-જ્યાં મન ગમે ત્યાં જાય છે
 દોઝખના ઉડા ગારમા-યાહોંમ જઇ અહાડાય છે
 એવી શીસ્વારી નકાંમી-ડુંકે દેતાં નથી ડાંમી
 એ છે માખાપોની ખાંમી-રાખજો ખાતરી
 કામની કીર્તિ-અચાવા બહાર પડો મન ઉમંગ ધરી

૪

જુઓ બાનુઓ અસલની-ક્યાંની સાસાંની નસલમી
 નિતીવાન પુર અઝલની-જેનું સમજો જુમાન
 બેટી ગઝલમની-હતી ગોદાફરીદ કેવી હીંમતવાન
 ફારી સોહરાયથી ગઇ-છટકી કોલ લગનનો દહ
 જઈ કીલામા છુપઇ-બોલી સાંભળ જવાન
 હું છું ધરાની-અને તું કામનો ઘૂર્કી છે પહલવાન

શર

આસમાન ફરતું આં કદી-ઉંચેથી જો નિંચે પડે
 યા પાણીખી ફરીયાવના-પાહાડોની ટોચે જઈ આવે
 આફતાબ અને માહતાબખી-કદી સામ સામા થઈ લડે
 તોપણ સીરી જુદદીનની-એક ક્યાંની અબળા ના ચડે
 ધન્ય “આદીલ” એવી નારી-કુળને તારનારી તરનારી
 નિતી રીતી વારી બારી-તેજ સતી ખરી
 કોમની કીર્તિ—અચાવા બહાર પડે મન ઉમંગ ધરી

૫

બહેરે ગરબી—ખયાલે ફીરદુસી તુસી.

— ૯૭ —

સોતા જલુરે!—સમજો આજ સુવાંણી-કહું શીરદોસીની કહાંણી-ટોક.
 શ્રી ધરંન વએઝ-ખોરાસાનની અંદર-છે કસબો તુસ જગ બહર
 જ્યાં જન્મ લીધો-શીરદોસીએ અરતર-ભાગ્યશાળી માતાને ધર
 જન્મીને કીધો-નામનો ડોકો અંમર-પામ્યો ઇસ્મીયતના ગોહર.

જુલ

શાઅરીમાં પુરવીન થઈને-તુસથી ગઝનીમાં જઈને-રહ્યા નામ યઝદાંતુ લઈને.
 સમજો તો ગુની-વાતો આંચે પુરાંણી-કહું શીરદોસીની કહાંણી

૧

શીરદોસીનો-જન્મ થયો કહું જ્યારે-જેયો ખાલ પિતાએ ત્યારે
 ચઢી ખાંમ ઉપર-જન્મ થતાં વારે-પશ્ચિમે યુમો બહુ મારે
 પડ્યા જેનો-પડ્યો બાજુ ચારે-ઉડ્યો તેવોજ સહવારે

જુલ

હતો શએખ નજીબુદ્દીન-જેનારો નઝુમ પર્વાન-તેને પુછ્યું થઈ આધીન
 જોઈ ખાલ એવો—મુંજ તખીયત અકલાંણી—કહું શીરદોસીની કહાંણી

૨

કહું નજીબુદ્દીન-માહા કવિ એ ચારો-ફુયામા નામ રહી જશો
 એની કવિતાની-કીર્તિ બહુ પંકારો-હફતે કેશવર ફયેબારો
 બલબલા કવિ-એના ચરણ પર ધારો-શાહોખી જેના ગુન ગારો

જુલ

થયો પીદર એ સમજી રાજી-થઈ મનને પુશાળી ઝાજી-ઉમીદ દીલી થઈ તાજી
 ફીરતાર તણી—કળા ન કોઈથી કળાંણી—કહું શીરદોસીની કહાંણી

૩

તુ,સમા હતો-અમીર ખોરાસાની-જેનો બાગ હતો તુરાંની
તે બાગનું નામ-શીરહોસી લાસાની-કહું જેની નામ નિશાની
શીરહોસીનો-પીઢર હતો જે માંની-તે કરતોતો બાગખાની
જીલ

શીરહોસી નામ તે કારણ-શીરહોસીએ કીધું ધારણ-સત કહું સુનો સોતાજણ
આય વાત ખરી-કોઇથી નહીં અબાણી-કહું શીરહોસીની કાઠાણી

૪

અહેવાલ હવે-કહું ગઝનીનો સારો-દખ કાન સુનો નર નારો
સુલતાન જેનો-હતો માહામુદ ન્યારો-ધ-સારી દાદ લેનારો
હાતમ દીલનો-સખાવતો કરનારો-રખતની આંખનો તારો
જીલ

મસહુર રાજ્યની ગાદી-જગજગે હતી આખાદી-ના હતી ઝરા ખેદાદી
એક જગે પીતાં-વાધ અને બકરી પાંણી-કહું શીરહોસીની કાઠાણી

૫

એવો રાજ્ય અમલ-હતો અદલ બહુ બારે-સુખ શાંતી ઠારે ઠારે
રાજ્યના કવિ-સાત હતા દરબારે-કોણ કળા જેની વિસ્તારે
શાહાની નઝદીક-પહડતા શબ્દર જેવારે-શાહ ખુશી થતો તેવારે
જીલ

ઉનસરી ફરરોખી શાઅર-ઝીનીને અસજદી માયર-પાંચમો મનજનક આતર
છડો ખુરરમી-ને તરમદી ગુણખાંણી-કહું શીરહોસીની કાઠાણી

૬

એવી વાત આવી-શીરહોસીને કાંને-મનસુખો કીધોય સુલતાને
અસ્લી શાહો-તણું લખાવું બ્યાને-કવિતામાં, કુલ જગ બને
ત્યારે શીરહોસી-આવ્યા ગઝની મ્યાને-સંગ કીતાબ લખ આસ્તાને
જીલ

મળી કવિ જણો દરબારી-કીધા વાદ વીવાદો બાર-પણ ગયા અંતમાં હારી
જેના માન ગોહર-લીધાં અતિ પીઠાંણી-કહું શીરહોસીની કાઠાણી

૭

એક બાગ હતો-ગઝની શહેરમાં સુંદર-લ્યાં આવી પુગો સુખનવર
બ્યાં ઉનસરીને-ફરરોખી અસજદી નર-ખેડાતા બાગમા હાજર
શીરહોસીને-જેઠ એક બોલ્યો ખેડર-એને કાઠાડો મારી બાહર
જીલ

ઉનસરીને મન નહીં બાવી-એ વાત પસંદ નહીં આવી-ત્રીજાએ તાલ લગાવી
તણ કાશીઆની-અએત કહી એક નાઠાંણી-કહું શીરહોસીની કાઠાણી

૮

ચું આરેઝતો-મહા ન આશા રઝોશન-એમ બોલ્યો ઉસરી ખવન
માનીન્દે રોખત-ગુલ ન બુલ્લ દર ગુલશન-દરરોખીએ કીધું સાધન
મેઝગાંનત ગુલર-હમી કુન્દ દર જઝોશન-અઝઝદીએ બાંધું અધન
માનીન્દે સના-ને ગેવ દર જંગએ પઝઝશન-બોલ્યો શીરદોસી એ ધન ધન

ગુલ
આ જઝાબ હાજર જોઈ-લજવાયા તેઓ સડ કાઢ-ગયા શીરદોસીપર મ્હોઢ
ચુંબવાને કદમ-કીધી ન આણાકાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

શીરદોસીને-સોંપ્યું કામ કવિતાઈ-જોઈ શાહે તેની સરસાઈ
પાસે મેહેલની-જગા દીધી મળકાઈ-કીધું કામ શુર હરખાઈ
હર દીવાલો પર-તરેહ તરેહની લકાઈ-ચીતરાવી ખુબ સવાઈ

ગુલ
ત્રીસ વરણો સાંજ સહવાર-રંજ વેદી અપરમપાર-લખી બએતો સાઠ હઝાર
ઝહેમત ખેંચી-શુબ ઉમેદો આંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૦
એક પુલ તણી-તુસમા હતી ઝરત-પડતી જે વિના મુસીબત
શીરદોસીના-દીલની હતી એ ચાહત-કે ચારી દીએ જે કીસમત
ને મળે ધનામ-માહમુદયા બા હુરમત-તો ટાળું હું સઉની આહત

ગુલ
હતી મનની ઉમેદો કેવી-અસ કીર્તિ પાંખી લેવી-જેથી રંજ ખેંચી એવી
કેવી દરદરની-આક જેને લઈ છાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૧
ઢાહાનામાને-તમામ બ્યારે કીધું-અમરતનું પ્યાલું પીધું
પછી દરબારે-આલુ મુક્યું સીધું-શું જાનના મોતી વીધું
જઈ શહ પાસે-નમન કરીને દીધું-સુલતાને માનથી લીધું

ગુલ
લઈ તમામ વાંચી જોયું-દીલ માહમુદશાહનું મ્હોયું-ઝટ મન મોતીમાં પોયું
એકક બએતો-અનમુલ એહર જાણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૨
એક વેલા દીઠો-સ્વપનામાં શીલતનને-ગાજોના વાલી-તેહમતનને
લઈ તીરો કમાન-આવેચ સજી જાદનને-શીરદોસી કરેચ નમનને
જેની સલામ લઈ-હસી રીજવેચ મનને-ફરી તુરત કરે છે રદનને

ગુલ
એમ કેહવા લાગો રસતમ-હડ બદલો કંઈ ઝયાદા કમ-પણ અશકત છું હું એકદમ
શું કરે નથી-રહી મારી ઝીંદગાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

એક દેવ હતો-દેવો સહને ડાંટી-જેની મેં ગરહનને છાંટી
તેના મળાં તણી-સાંકળને લઈ સાંટી-ચાહ્યું ન લેવા યુગ પાંટી
લે જઈને ખણી-તે ઉપરની માંટી-જેને રાખી છે મેં ડાંટી

જીલ

રેમ કહીને ફેંક્યો તીર-ના ધરી જરાખી ધીર-ધનધન રસ્તમ શુરવીર
મગ્યા શીરદોસી-તો નહીં નામ નિશાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૪

તે જગે થયું-શાહાતું એક દી ગાવું-વરણુન જેનું સમજાવું
શીરદોસીએ-ધાયું ખાખ સુનાવું-કહી અપાઝને સંભળાવું
સમજીને અપાઝ-કહે સેહેલ છે થાવું-જો હશે પુણવું ચ્હાવું

જીલ

રદોસી કહે તું સાંભળ-કર વાત શાહની આંગળ-કહે રેહેશે નાંમ તુંજ પાછળ
હા નામથી હયાં-આંધ્રે મેહલ સુલતાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૫

માહમુદશાહે-મરઝી જો દેખાવી-ત્યારે માટી પેલી ખણાવી
ખણતાં માટી-મળી સાંકળો કાવી-શાહ કણે મુકા જે લાવી
ત્યાં ઉમો અપાઝ-શાહને અદમ બખવી-પેલા ખાખની વાત જણાવી

જીલ

હ બોલ્યો થઈ પુશાલ-દઈ દીઓ એ બક્ષીસ માલ-શીરદોસીને તતકાલ
દ્વાર તેને-લીધો મનમાં ચાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૬

શીરદોસીની-પાસે ઉભા લઈ જઈને-સધળાઓ રાજી થઈને
વેહેંચી દીધો-શીરદોસીએ લઈને-સહ કવિ જણીને દ્યને
એક દીરંમ તલક-લીધું નહીં લલચઈને-દઈ દીધી પછએ પછને

જીલ

ન એવો દયાનો દત્તા-ધન જેની જણેતા માતા-ગુણ જેના નહીં વીસરાતા
વેઓનો કવિ-થઈ ગયો નર સચ્ચેસાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૭

મયેજંદી હતો-વઝીર રાખ્યો સ્થાનો-જેને હુકમ થયો એ શાહનો
એકક બચેતે-એક મેસ્કાલ સોનાનો-શીરદોસીને દેવા જાતો
જે સીકકો હતો-સાડાચાર માપાનો-સમજો સોતા યુનવાનો

જીલ

વઝીરે જાલ બીજાવી-દન શીતુર ખુબ લડાવી-શાહને દીધો બર્બાની
ની કાંધી રે!-જાણી જોઈને હાંણી-કહું શીરદોસીની કાઢાંણી

૧૮

સોના બદલે—સીકા ચાંદીના મેલી—થું દગાની બાઝી ખેલી
 વીસ વીસ હઝાર—ની કાધી ત્રણ ઠેલી—મોકલાવી વેહેલી વેહેલી
 જોઈ સાઠ હઝાર—દીરંમ ચાંદીના કેલી—શીરદોસીની મત ચંદ્ર બેલી

જુલ

તે ત્રણે ઠેલીઆ લીધી—એક હમાંમમા દઈ દીધી—એક બેટ અયાઝને કાધી
 ત્રીજીની કાધી—શરબત પીને ઉજાણી—કહુ શીરદોસીની કાઢાણી

૧૯

નામું લખ્યું—શીરદોસીએ પોતે—કંઈ સખુન ઝંયાદા કોતે
 જે શાહાને પીદર—અગર પાદશાહ હોતે—તો તાજ મારે સર પોતે
 રાંણી હોતે—શાહાની માતા જે તે—તો મને સોનામા બોતે

જુલ

લખી નામું રાતો રાત—દીધું અયાઝની સાત—વીસ દહાડે હાતો હાત
 દબને કેહેજે—મોકાણુ જે મંદાંણી—કહુ શીરદોસીની કાઢાંણી

૨૦

ગઝનીથી “હરી”—નિકળી ગયા કંઠાલી—ત્યાંથીબી “તુસ” ગયા ચાલી
 ગયા “તખરેસ્તાન”—ગરદીશનો રંગ ચાલી—પી શરાબે ગમની પ્યાલી
 “કોહેસ્તાન” ગયા—સઘ બેઉ હાથો ખાલી—નહી ખુદા સીવા કોઈ વાલી

જુલ

ગયા “માઝંદરાં” નાશાદ—ત્યાંથીબી ગયા “મગદાદ”—જ્યાં લીધી ખલીફે દાદ
 જે ખલીફ હોતો—દયા મયાનો ઢાંણી—કહુ શીરદોસીની કાઢાંણી

૨૧

દઈ માંન અતી—ખલીફે રાખ્યા પાસે—સઉ પુછી વાત ખુલાસે
 દઈ સધીયારો—કહયું ખુદા જે વ્હાસે—તો વિધન બધાં વિખરાસે
 મેહેરબાન ખુદા—હશે જે તારી વાંસે—તો સઉ શતર પરતાસે

જુલ

એમ કહી ધીરજ બહુ આપી—શીરદોસીની રંગે કાપી—ધન ખલીફ માહા પરતાપી
 એ વાત નહી—રહી માહમુદથી છાંણી—કહુ શીરદોસીની કાઢાણી

૨૨

નાડું લખ્યું—ખલીફ ઉપર શાહે—શાહોની રસમને રાહે
 શીરદોસીને—મોકલ મુંજ દરગાહે—જો બહુ અગર તું ચાહે
 અપમાન કાધુંચ—માહાર એ યુમરાહે—આગ ઉઠે છે તનની માહે

જુલ

જો પડશે એમા ફેર—તો જાણુ વરતશે કેહેર—અગદાદતુ સાર શેહેર
 રૂશોના પગે—કરશ જેની—ધુળધાંણી—કહુ શીરદોસીની કાઢાંણી

૨૩

નામું વાંચી-લીધા ન પલ્લનો વિસાંભો-મોકલાવ્યો જવાબ સાંભો
તે જવાબમા-કહ્યું અલભ વ સલામો-જે ભેદી હતા કલાંભો
વાંચી માહમુદ-લજવહ ગયો નકામો-એલચીને દીધાં ધનાંભો
જીલ

સાઠ હજાર દધ દીનાર-ઉઠાખી લાધ્યાં બાર-મોકલાવ્યો ગંજ અપાર
મારી માંગી-ગુન્હા પોતાનો માંણી-કહુ શીરદોસ્તીની કાહાંણી

૨૪

તુ, સની બઝાર-શીરદોસ્તી નામેવર-ફરતાતા સમજો દીલબર
ન્યાં બાળક એક-ગાતો બએત ખરેખર-શીરદોસ્તીની કહેલી નાદર
જો શાહનો પીદર-હોતે શાહ દીલાવર-તો મુકતે તાજ માહરે સર

જીલ

એ સમજી ખાધાં ચકકર-આંખોમાં આવ્યાં તંમર-યાદ આવ્યાં દુઃખો બદતર
એકયાસી વરસ-છોડી દુન્યાં ફાંણી-કહુ શીરદોસ્તીની કાહાંણી

૨૫

તુસમા ફરતાં-ખોયો પ્રાણુ ગમગી થઈ-ન્યાં ગંજ પુજો શાહનો જધ
“તીઅરાંન” શહર-ગયા ખઝાનાને લઈ-શીરદોસ્તીની પદએ પદ
ન્યાં ગમથી ભરી-કેવી વાત બની ગઈ-માતમની ઝડીઓ વરસઈ

જીલ

એક દરવાજેથી ન્યાર-આલ્યાં ઉઠ હારો હાર-ખીજ દરવાઝા બાહાર
લાશે શીરદોસ્તી-ધુમથી નિકળી ફાંણી-કહુ શીરદોસ્તીની કાહાંણી

૨૬

લાશ ઉપર નમાઝ-પહડવા શેખ નહીં આવ્યો-લોકોએ ધણો સમજાવ્યો
અંતે તે પર-ખાબનો ગલખો ફાવ્યો-લઈ હાથ દાંતમા આવ્યો
શું મોજેઝો-માલેકે બતલાવ્યો-કે ધમાન તે ઝટ લાવ્યો

જીલ

બેહેસ્તમાં દોઢો છે વસ્તો-શીરદોસ્તી તુસીને હસ્તો-માથે તાજ કંમર કસ્તો
તખ્તે ચાકુત-પર સુરત સોહાંણી-કહુ શીરદોસ્તીની કાહાંણી

૨૭

દોડી કમ્મ ઉપર-બણી નમાઝો હોંસે-જોધ શીરદોસ્તી શીરદોસ્તે
જેવાં ખીંજો-જે જણુ જાતે ખોસે-ફળ ઝરર તેવાં જોસે
રાહ નેકી-ઉપર જે જણુ મ્હોસે-તે બેહેસ્ત કદી નહીં ખોસે

જીલ

હીજરી ચારસો અઘ્યાર-શીરદોસ્તી ફુલ ગુઝાર-થઈ, ગયા બેહેસ્તને દવાર
ખાંજો બેહેસ્તની-કાંધી જેણે કમાંણી-કહુ શીરદોસ્તીની કાહાંણી

૨૮

હવે દીનદારો અસ્તે કુસ્તીયાનો-સહ દીને માઝદીયશનાનો
 મુવો દેશ ધરાન-જીવતો કીધો સતમાનો-ગણો કુલ તમે ધન્સાનો
 શીરદોસ્તીના-લાખો લાખ અહેસાનો-માનો સહ અંધ જવાનો

કરો દીલથી જેની યાદ-અહેસ્તમાં જેનું રહ શાદ-રાખે યઝદાં આખાદ
 ગાય “આઘીલ” રે!-કીર્તિ જેની વખાણી કહુ શીરદોસ્તીની કાહાણી

૨૯

લવના સમુદરમાં તનની કીસતી.

બેહુરે-શીકસ્તા.

શું કાચો સાથે શું લઇ જશે નર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ધરે કદમ તો અશોષ પર ધર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 અતી છે ભૈંકાર ભવતો સાગર કંઠથી છે તરવાતું જેની અંદર
 ખડક ગુનાહોના છે ખરેખર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 છે તનની તક્લીદી કીસ્તી આંખર લગાડ નેકીનું જેમાં લંગર
 છે આખ નિચે ને આખ ઉપર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 છે કીસ્તી દુઅવાનો હર પક્ષે ડર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ધરે કદમ તો અશોષ પર ધર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર

૧

આવે છે વંટાળીયાઓ ભૈંકર ને કેવાં ખાએ છે પાણી ચક્કર
 જો! સામે આવેચ બરફના કુંગર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 થયો છે કીસ્તીનો નાપુદા ગર તો ઉંઘ લેવાથી પાછો તું ફર
 ન બે શીકર થઇને રહેતો રજબર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 છે કીસ્તી નિચે ખડકના પત્થર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ધરે કદમ તો અશોષ પર ધર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર

૨

ઝરીઓ વરસે છે કેવી ઝરમર ને વિજ ચમકે છે શું કડાકર
 ધનન ધનન ગરજે આખ ગરરર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ફેલાયો અંધકાર આવે તમ્મર કસીલે અયે નાપુદા તું કમ્મર
 તોફાની બન્યો છે ભવ સમુદર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ન આઠ ગફલતની મોઢે ચાદર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ધરે કદમ તો અશોષ પર ધર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર

૩

અઘાવ સહ સત્યતાનો સુદર કુઆડી કીસ્તી નહીં કુખી મર
 હલેસાં નેકીના મારીને તર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ઉમેદ તરવાની હોય તુને ગર તો માલ કીસ્તીમાં નેકીનો ભર
 થશે તે યઝદાન તાહારો રહ્યાર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 કાંઈ છે “આઘીલ” સમજ કવેસર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર
 ધરે કદમ તો અશોષ પર ધર પુદાના બંદા પુદા પુદા કર

૪

ખાકી કાયા વિષે મુખોપદ

બહુર-તમાશાની

સમજ કાચી કાયા-કાયાની શું માયા

માટી પવન પાણીને અગન એ ચારો શરીરના પાયા
જેમા આતમાને મેલી-હલી કીધી આ હવેલી-ત્યારે માણવી તમે સરળયા
કાની જગમા આયા-કાયાની શું માયા

૧

કામ કોષ મદ મોહ લોભ એ પાંચો ખુત પંકાયા
જેની જલ વિકરાલ-કરનારી છે પાપમાલ-કેમ જેમા તમે સપડાયા
કરી છત્તર છાયા-કાયાની શું માયા

૨

કામને વશ થઇ થઇ કામી કેમ કામમા પછડાયા
દેહે તાવી નાખી સારી-બની દુરાચારી ભારી-પાછળથી પસ્તાયા
કામી થઇ કરતાયા-કાયાની શું માયા

૩

કોષ ધરી કારમે કોષમા પુલ જેવા કરમાયા
દુખી હાથે કરી થયા-જેવા આયા તેવા ગયા-ત્યાં પુછે સાથ શું લાયા
તે વારે શરમાયા-કાયાની શું માયા

૪

મારે મારે સહ કહી માણવી મદમા મયકાયા
જે કહો મારે મારે-તો બતાવો શું તમારે-છે વ્રથા જગતની દાયા
આંધળા થઇ ધાયા-કાયાની શું માયા

૫

જોઇ જોઈ જગની માયા કેમ મોહોમા મળકાયા
બુલી પ્રભુ નામ પ્યાર-આ તો માહાર આ તો તાહાર-એમ કહી કહી છલકાયા
ભરમમા ભર્માયા-કાયાની શું માયા

૬

પુખ્તસુરત દ્રવ્યની સુરત જોઇ લોભે લલચાયા
તજો ભગેભીત લોભ-નથી લોભ તણો થોભ-કેમ લીન બની લપટાયા
બની સ્યાના ડાહ્યા-કાયાની શું માયા

૭

પાંચો ખુત વશ કીધા જેણે તે ધન્ય સતીના જાયા
શાની કહે નગ્નેશ્વરવાન-ખરેખરા બાએગવાન-પ્રભુના પ્રેમી પરખાયા
કહે “આદીલ” કવિરાયા-કાયાની શું માયા

૮

આંવાં કલિદસુ જન્મના

બહાર આસાનરી.

સુનો સહિ બરતે કુશલીઆન—દીને માઝદીયશનાં ૨૬
માહ મુખારક આંવાં આજે—અને છે આંવાં રોઝ
શુભ જશનમા શામેલ યદિ થય—દીલથી બનો દીલસોઝ
થશે કુલ મુશકીલો આસાન—દીને માઝદીયશનાં સુનો

૧

આંવાં ઈઝદ છે અહુરની શકતી—જાણો તમે નર નાર
જેણે કાધી એક ચિતથી બકતી—તેનો સફળ સંસાર
ધરો જે પર ઓતા જણ્યુ ખ્યાન—દીને માઝદીયશનાં સુનો

૨

આંવાં અર્દવીશુર ખાંતુ છે—સઉની દાદ લેનાર
જેણે આરાધી તેની કાધી કુલ—બધી મુરાદો પાર
એવું છે પેગમબરી ફરમાન—દીને માઝદીયશનાં સુનો

૩

દેવો દરઝો પાપી પલીદો—રાખે છે સઉને દુર
કષ્ટોને કાપે ને સુખ આપે—ઝરથી કરે ભરપુર
જેમાં શક નહીં સમજે ધનસાન—દીને માઝદીયશનાં સુનો

૪

તનથી મનથી જાનો જીગરથી—ધરો બંદગી પર બાવ
ભવના સમુદરથી આ તનની—પાર તેરવશે નાવ
થશે “આદીલ” રાઝી યઝદાન—દીને માઝદીયશનાં સુનો

૫

એવકા પુત્રો વિષે

બહાર એહાગ

સપુતો કલજુગના કેવા
માત પીતાને તજી કરે ઇસત્રીઓની સેવા ૨૬
તમુને બચાવથી પાળે
જીવની બરાબર જવન કરીને તમને સંભાળે
તમે વીન થડી નહીં આળે
પટકી પ્રાણ માઆપો તમારાં સર્વે દુઃખ ટાળે
પ્રેમથી સુખી સદા ન્યાળે
જેમ તમુને દુઃખી તેઓ જીવ જીવતરને બાળે
જેના ઉચ્ચારો છે એવા
માત પીતાને તજી કરે ઇસત્રીઓની સેવા

૧

[૨૭]

ખોળે લઇ લઇને ખવડાવે
ખવડાવીને ખાઓ હરખ હમવાળાં ધણે લાવે
ચેંનથી તમને સુવડાવે
મળ ને મુતરમાં સુવા તમારાં તેમણે બહુ ભાવે
કામ લાખો દુઃખ પર આવે
સહ તમારાં દુઃખમાં પોતાની રંગરંગને તાવે
નથી એ ગુન જેવા તેવા
માત પીતાને તજ કરે ઇસ્ત્રીઓની સેવા

૨

કાધા પાળી પોશી નવ જવાંન
વેડી દુઃખ મા બાચે તમને મણ્યા પ્રાણુ સમાંન
ગીરાનુ ખરચીને ધન ધાન
આપી કેળવની કાધા તમને યાની ને ગુનવાંન
ઉંમરમાં આવ્યા તમે દીલગાંન
કરી જન કુરખાંન હવે દેઓ મા બાપોને માંન
શીખો કંઈ માન પાન દેવાં
માત પીતાને તજ કરે ઇસ્ત્રીઓની સેવા

૩

હવે મધ લગનની તમ્યારી
જેઘ જેઘ પરણાવી તમને રૂપવંતી નારી
ઉમેદો પુરી કાધી સારી
તમને પરણાવીને ગમાં માખાપો પરવારી
આવી ધરમાં વહુજી ધ્યારી
સાસુ વહુમાં પછી ઝાઝાકી જંગ મચી બારી
છાજ્યાં વહુ લાગી સેવા
માત પીતાને તજ કરે ઇસ્ત્રીઓની સેવા

૪

ખોટી સમજાવે ધણીને વાત
મને પીચર મોકલી દેઓ ધણી હું નહી રેહવાની સાત
જીલમ કરે સાસુ દાહાડો રાત
બાપ તમારો બકરાં જેવા માંએ ધણી કમજાત
કરક હું માહરા જીવની માત
સમજી મદમની વાત લીધો જંગલાંએ બગલમાં હાત
ચાલીઆં પછી જીલ રહેવા
માત પીતાને તજ કરે ઇસ્ત્રીઓની સેવા

૫

લીધું એક બાડે ધર ન્યાર
 માખાપોથી જુદાં રહ્યાં દેખાવતી મુરત સાર
 સવા મથુ તેલે અંનધાર
 મથુ મથુ મેસે કાધું ધણી ધરીયાંણીએ કાર
 ઉધું વળ્યું ગુણ્યું ગાર
 નઓશેરવાન કહે વધુ હાલ શું આગળ વીસ્તાર
 યાઓ તમે “આદીલ”ના જેવા
 માત પીતાને નમી નમીને કરે તેની સેવા

૬

દેહે માસનુ જશન બહર છાટી.

શુભ માહા મુબારક દેહે જશનનો આજે
 કરે બંદગી માઝદીયશનાનો અંતને કાજે
 હર હાલ કદમ બંદગી ઉપર ધરતા રહો
 શાંભીલ જશનમા ચર્ધ સુખ્યે કરતા રહો
 કરી બંદગી પાર ભવ સાગરની તરતા રહો
 હબેરો હાસીલ સવાબનો કરતા રહો
 બંદગીથી બેહેસ્તમા બંદો ખુબ ખીરાજે
 કરે બંદગી માઝદીયશનાનો અંતને કાજે

૮૬

૧

બંદગી છે બેહેસ્તનો ખોરાક સમજો ભારી
 બંદગીને સમજજો ગુરુમાનની પારી
 બંદગી છે કુલ બંદગ્યોનુ દુઃખ હરનારી
 બંદગી છે મીનોધ જહાનનુ સુખ દેનારી
 બંદગી વિન બંદો પ્રુદાની સનમુખ લાજે
 કરે બંદગી માઝદીયશનાનો અંતને કાજે

૨

બંદગી રખની કરવી એક ચિતની જે છે
 બંદગી સઉથી ઉત્તમમા ઉત્તમ તે છે
 બંદગી બંદને બહીસ્તનુ સુખ દે છે
 બંદગી આદતથી સદા બચાવી લે છે
 બંદગી વિન બંદો ખીજું કશું ના ચલાજે
 કરે બંદગી માઝદીયશનાનો અંતને કાજે

૩

બંદગીથી ખુશ રહે છે બંદગીઓ દીલ
 બંદગીથી ખુશ દુર કરે છે સારી મુશ્કીલ
 બંદગી બંદાની કરેય મુંઝવે હાસીલ
 બંદગીથી ચિનવદ પાર તું કરજે “આદીલ”
 શાહાદીન ખ્યાલ તું ગાય તો એવા ગાજે
 કરો બંદગી માઝદીયશ્ચાનાનો અંતને કાજે

૪

એહુરે લંગડી ઝરરી—ઢાવરનો ખ્યાલ.

સમજો સર્વે નરને નારો—સમજ મન ધારો વિચારો
 મમથી ભર્યો મારો ન્યારો—ખ્યાલ સમજવું જાણુન
 ધોળે દહાડે—થયાં ઢાવર પર એ સતીઓના ખુન ટેક.
 સાથે નીકલી ફરવા કાજ—સજ સત્યતાનો સાજ
 જાણે ઢાવર જેવા આજ—એમ મન ધારી
 ખરી બપોરે—ચઢી ઢાવર પર એહુ અખળા નારી
 ધરથી ખેંચી લાગ્યો જમ—સીધા પલવારમા દમ
 ઘેરો ઘેર મચી માતમ—જગમા સારી
 વિજળી વેગે—પડી મધ સડેને ખમર ભયભીત ભારી

૨૨

એક ગોદરેઝી અને—ખીજ કામદીન ખાનદાનની
 હાંણી અતીશે થઈ ગઈ—એહુ અખળાઓના જાનની
 પતીવર્તા પુત્રીઓ સતી—અતી પાક હતી દામાનની
 વિનમોતે મારી ગઈ અરે—મરજ જેવી ચઢદાનની
 એહુ સતવંતી જવાન—પાક બચાવા દામાન
 કાંધા પ્રાણને કુરખાન—શું શું ગાવું જેના ગુન—ધોળે દહાડે.

૧

એકનું નામ પીરોજખાઈ—અચુબાઈ ખીજુ બાઈ
 એહુ નરન ને ભોળાઈ—કરી મનથી વિચાર
 એકક ઉપર—નખાવી લાજ બચાવી અપરમપાર
 સારી આલમના લોક—સમજ રહે પોકેપોક
 ધરી એહુ સતીના શોક—કરે મમનો પુકાર
 આમળ પાછળ—હારો એહુ સતીઓની આલી નિર્ધાર

શેર

હાયહામજમ ખવારી કીધી—આ કેવી અબલા નારની
લક પ્રાણુ બેઠુના તું ગયો—દરધાહમા તે દાદારની
દરકાર સતીઓએ ના કીધી—જીવની કુટુંબ પરીવારની
અશક્ત બચાવી રાહ લીધી—તે દાદગરને દવારની
હાય સતી હીમત ધારી—પ્રાણુ થકી ઇજત ખ્યારી
ગણી સ્વર્ગે બેઠુ સીધારી—ખોલી એક ના સખુન—ધોલે દહાડે

૨

પોંહચી ખુનની ખબર—ગલી ગલી ધરે ધર
કોપ કર્તાનો ઝખર—થયો વર્તી રહ્યો ત્રાસ
હાય ખુનીઓ—કીધું સતવંતીઓનું સત્યાનાસ
ધાક ધરી ના યજ્ઞાંની—કીધી બેઠુ જીવોની હાંની
લાંનત લીધી કુલ દુન્યાંની—નહી કીધો કાંઈ કયાસ
ક્યાંમતને દીન—શું દેશે જવાબ તે યજ્ઞાંની પાસ

શેર

બદકારો મુજબો ખુનીઓ—જેમણે ક્યા આવી નહીં
લીધા પ્રાણુ બેઠુ સતીઓ તણાં—એકનેબી બંચાવી નહીં
જ્યારે આ શુરવીર બાનુઓ—ખુનીઓ પર ફાવી નહીં
ત્યારે જનથી જઈશું એવો—અદેહશો મન લાવી નહીં
હાય હાયરે બદકારો—ખુની મુજબો મકકારો
જીવથી મારી અબલા નારો—શું કીધો અવગુન—ધોલે દહાડે

૩

ડાકટર આવ્યો ત્યાં કોરોનર—જુરી ભરી બેઠુ લાશો પર
ચીરી લાશોને ખરેખર—પુરી કરવાને તપાસ
આંખોથી આંસુ—વરસાવા લાગાં જોઈ સહ બેઠુની લાલ
અબલાઓનું આ યજ્ઞીન—જેયું આશમે સંગીન
તારીખ પચીસમીનો દીન—હતો બયબીત ખાસ
સન અલ્લરસ્મે—એકાણુ સનીવાર અને એપ્રિલ માસ

શેર

યા દાદગર રેહેં મી નઝર—સતીઓ ઉપર તેં નહીં કીધી
લાએક ઉમેદાશી ભરી—આ બેઠુને તેડી લીધી
પામીઓને આપી પનાહ—પતિરત્તાઓને નહીં દીધી
કુલ નાર ને નરના જીવર—એ તીરેથી દીધાં વીધી
શું જતો કે પરજત—બેગાં મળી સર્વે સાત
મારી કપાળ ઉપર હાત—લાવે હમએ જનુન—ધોલે દહાડે

માણેક અસલાહ જવાન-હતો ઉંમરે નાદન
જેને કાધો અંધીવાન-પોલીસે ધરી
લઇ ચોકીમાં-વાતો સડ પુછવા લાગા નેને ખરી
કહી દે સાચે સાચી વાત-કોને કાધી છે આ ધાત
કેટલા છે તારી સંગાત-ખોલ ખ્યાલ કરી
કહે અસલાહ-એમાં તકસીર નથી કંઇ મારી જરી

૨૨

સનમુખ મેજશ્ત્રેટની-પોલીસે લઇ ઉભો કાધો
ત્યાં આવ્યું પુછવામાં કે જીવ-સતીઓનો શા માટે લીધો
થરથરતાં હૃદયમાંએ પછી-તેણે પ્રતી ઉત્તર દીધો
તોહમત છે મુજ પર એમનાહ-એમ કહી કહી મનમાં ખીધો
લીધી કંઇ એકની જખાની-મેજશ્ત્રેટ સમજે માની
કાધો સેશન કમીટ જાની-તેને અફલાતુન-ધોલે દહાડે

૫

તપાસ હાઇ કોર્ટમાં ચાલી-જડજે અંધવા તરફ ન્યાલી
કાયદા કલમો નીરાલી-જેઠ બોલ્યો તે વાર
આ જુરેરો પર-હવે હું રાખું છું સબજો આધાર
મતો લઇને જુરી આવી-“નોટ ગીલ્ડી” ડેરાવી
દીધો અંધવાને છોડાવી-મુની કેસનો તે સાર
ન્યાય દેવીથી-સલામત અંધવો ગયો સમજે નર નાર

૨૨

ગયા પ્રાણ એહુ સતીઓ તણા-કોઇ ખુનીઓ બદકારથી
જેનો પતો મલ્યો નહીં-કોઇ માના પુત નર નારથી
હયાંથી તો છુટશે ખુનીઓ-ક્યાં છુટશે રખ દરબારથી
મહેશીલ ગમગીન થઇ રહી-આદીલના લલકારથી
આય દાવરનો હાલ-પુરો સંભલાવ્યો હેવાલ
લખે આદીલ નવા ખ્યાલ-જેનું ન્યાય મઝમુન-ધોલે દહાડે

૬

કલજુગની કળા-સખી.

સતી મુગ ગયો પાતાલમાં-રહ્યો દઓડ કલીના કાલનો
પાપોનો પાપીનો ફુટનો-મોહ મલ્લો કોધની જલનો

ચોખ્ખ સહને મન રહયો—આજે તો દ્રવ્યનો માલનો
હીરાનો હેમનો મોતીનો—માણેકનો પંનાનો લાકનો
જગજગે ડંકો રહયો—“આદીલ” તાહારા ખ્યાલનો
રંગતનો રાગનો ચંગનો—દફનો સખીનો ચાલનો

હઓડ.

સમો આ કલી કાલનો છે—પાપી નર બાલે બાલનો છે
ડંકો ધર્મની દાલનો છે—ફેર નહીં રતી વાલનો છે
કદમ ધર “આદીલ” કરી વિચાર—છે કલજુગ ખરો છરીની ધાર

ડંકો નેઆગાંનોનો—સખી.

શું ડંકો આલમમાં રહયો—ક્યાંનીઓના એક નામનો
જાલનો રસતમનો બરજુનો—સોહરાબનો સામનો
ક્યખુસરો ક્યકોબાદનો—ગુસતારપ સત ઝરથુસ્તનો
ફરીદુન ખીન જમશીદનો=જમશીદ તાહારી જામનો
કેસારપનો નરીમાનનો—વળી ફરાંમુઝ પહલવાનનો
કરીમાનનો જેહાંગીરનો—શાહપુરનો ગુર બેહરામનો
દારાબનો દારાનો ને—ખુસરો મઝદેઝદનો
નઓશિરવાંન “આદીલનો”—આદીલ જેનાં કામનો

હઓડ

ડંકો દુન્યામાં ક્યાંનીનો—ક્યાંનીઓની પહલવાંનીનો
નામનો અને નિશાંનીનો—જવાંમરદીનો જવાંનીનો
તાજનો તખ્તે ધરાંનીનો—નુરનો અને નુરાંનીનો
નસરવાં “આદીલ” ખ્યાલીનો—ખ્યાલોનો જાહોજલાલીનો

સમાપ્ત.

કરાણીની પાક ખોરદેહ અવસ્તા.

તમામ પાક ખોરદેહ અવસ્તા—સર્વે બંદગીના સાર સાથે.

સાંઘઝ પાંચા ઈંચ, કુદસે પાણાં ૧૦૧૭.—કી. ૩. ૧૫.

પચ્ચીસ યશતો, ત્રીસે રોજની સેતાયશ, ગુજરેલાંની યાદ માટે બણવાનો સતુમનો કરદો, ફરામરઓતનો હા તથા ગાથાના પાંચે દા, એકવીસ મોનાનત, વગેરે બંદગીનો સંપૂર્ણ સાર સાથે સમાવેશ કીધો છે.

પાક ખોરદેહ અવસ્તા—કીં. ખાર આના.

સાંઘઝ ૪૫૨૫૫ ઈંચ, સત્તર યશતો—૬૩૨ પાણાં.

રોજની ફરજ્યાત બંદગી ઉપરાંત, હોરમજદ, મોટી તથા નાની હપતન, અરદીએહેશત, સરોશ હાદોખત તથા વડી, બેહેરામ, તીર, ખોરદાદ, ગોશ, આવાં, આસ્તાદ, ખોરશેદ, શીરોજ, અરશસગ, નાની હોમ, અને વનંત યશતો સાથે કુલ સત્તર યશતો અને દાદાર અહુરમજદનાં ૧૦૧ નામો અને ગુજરેલાંની યાદ માટે બણવાનો કરદો આપ્યો છે.

પોંકેટ પાક ખોરદેહ અવસ્તા—સર્વે બંદગીના સાર સાથે.

સાંઘઝ ૩૫૨૫ ઈંચ, નવ યશતો—૬૮૦ પાણાં.—કીં. આઠ આના.

રોજની ફરજ્યાત બંદગી ઉપરાંત હોરમજદ, મોટી તથા નાની હપતન, અરદીએહેશત, સરોશ હાદોખત તથા વડી, બેહેરામ, નાની હોમ અને વનંત યશત મળી કુલ નવ યશતો, દાદાર અહુરમજદનાં ૧૦૧ નામો અને ગુજરેલાંની યાદ માટે બણવાના કરદાનો સંપૂર્ણ સાર સાથે સમાવેશ કીધો છે.

વેસ્ત-પોંકેટ પાક ખોરદેહ અવસ્તા.—સર્વે બંદગીના સાર સાથે.

સાંઘઝ ૩૫૨૫ ઈંચ, પાંચ યશતો—૪૪૬ પાણાં.—કીં ૦ છ આના.

ફરજ્યાત બંદગી ઉપરાંત હોરમજદ, અરદીએહેશત, સરોશ હાદોખત, વડી અને વનંત યશત મળી પાંચ યશતો, દાદાર અહુરમજદનાં ૧૦૧ નામો અને ગુજરેલાંની યાદ માટે બણવાનો કરદો સંપૂર્ણ સાર સાથે આપ્યો છે.

શુધ્ધ જોડણી, કાળા ટાઇપ, ચીવ્વટ અને ગલેઝ કાગળ ઉપર છાપી. કુલ ક્લૌયમાં મળ્યુત રીતે બાંધી ગીલ્ટ ઍમ્બોસ કીધેલી અમારી સર્વ અવસ્તામાં અસૌ નરથોસ્ત સ્પીતમાન સાહેબનો ફોટો શરૂઆતમાં આપ્યો છે.

જેહાંગીર બી. કરાણીના છોકરાઓ, ૨૨૦, પારસી બજાર,

કોટ, મુંબઈ.

સ્થાપી ૧૮૯૮

જુની દેશાઈ કું.

પાચોનીઅર ચુંદરી છાપનારા

દરેક જાતના કપડાં

રંગનારા, ડ્રાયકલીન કરનારા,

અને

ઘોનારા.

૧૮૩, પ્રીનસેસ સ્ટ્રીટ,

મુંબઈ.

ચોખ્ખો માલ ને ઐકજ ભાવ
ખરૂં તોલ લેવા તૈયાર થાવ.

મધ,

ગુલકંદ, ગોલાબજળ,

ખુશબોદાર અગર,

અગરનાંજ આંગણીઆં,

હાથમાંથી મુકવા ન ગમે તેવી સુંદર

અવસ્તા

મજબુત, ટકાઉ ને થોકદાર કસ્તીઓ,

નીલગીરી, સીલોન, ચીનાઈ ચાહા,

ફેરેદુન અને બરબેર

(COORG) કુગનું મલબારીજ સુખડવાલા

આતશબેહેરામોની સામે, ઘોળીતલાવ, મુંબઈ ૨.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં એપ્રિલ મુજબ રેજિસ્ટર
કરાવ્યું છે સર્વે હક કર્તાને સ્વાધીન છે.

મા દોવાને “આદીલ” ભાગ ૨ જે આવૃત્તિ બીજી ની ચોપડ
ફરામજ બેરામજ મોદીએ ધી મોદી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, રૂઢ, બજારગેટ
આટ, કોટ મુબમમં છાપી છે તથા ફત્તમ નઓશિરવાન માસ્તર
આદીલે તારહેવ, વાડીયા આટ મધેથી પ્રગટ કીધી છે.

અ એ ત.

સુનો સરવે દીનદારે દીન ચાશીદાર,
 બનો અસ્તે કુશ્તીયાંનો કુલ બીદાર.
 ઉધરતી તમારી આ વાહુળી ઓલાદ,
 જેને બાહુ બળમા બનાવો પોલાદ.
 ને શાહનામું ગુજરાતી બએતોનુ જે,
 ગોહર શીરદોસીના બોલે બોલ છે.
 તે વાંચો, ને વંચાવો, ઘરમા દરેક,
 બનાવો ભવિષ્યની અવલાદો નેક.
 એતેકાદ દીન પર રખાવો તમે,
 વડીલોને પગલે ચલાવો તમે,
 ને નિતિ, ને રીતી, ને પ્રિતી અજીત,
 શીખાડો ગુણોની તેઓને ગણીત.
 કે નિવડે આ ગેતીમા એવાં અશો,
 બને તેઓ ક્યાવક્ષના જેવાં અશો.

(આદીલ.)

શીરદોસી ફારસી શાહનામાનો બોલેબોલનો તરબુતો,
 ગુજરાતી રંગીન બએતોમાં દરેક વૉલ્યુંની કીંમત
 રા. ૨-૦-૦ પોસ્ટકાર્ડ લખવે ઘર બેઠાં
 પોહચતું કરવામાં આવશે બહાર ગામ
 વી. પી. થી તાકીદે મોકલીશું.

રસતમ નઓગેરવાન માસ્તર, (આદીલ)

ભીવંડીવાલા બીલ્ડીંગ, વાડયા સ્ટ્રીટ, તારદેવ-મુંબઈ.

